

ŞAHİN, Veysel (2008) , “Fatih Kanter Ölümünün 50. Yılında Belgelerle Reşat Nuri Güntekin Üzerine”, **Türk Dili**, C. XCV, S., 675, s.261-266, Mart, Ankara.

Arş. Gör. M. Fatih KANTER, (2006), Ölümünün 50. Yılında Belgelerle Reşat Nuri Güntekin, İnkılâp Yayınları, Ankara, 246 s.

*Arş. Gör. Veysel ŞAHİN

“Her insan kendi hayatını yaşamak zorunda olduğu gibi, her eser de kendi değerler dünyasını kurmandadır.”

Her eser, yazarın ruhundan bir parça taşır. Yazar ile eser arasındaki bağ, araştırmacıların titiz çalışmalarıyla ortaya çıkar. Araştırmacı ile aynileşen sanatçı, bir yolda yürüyen ikiz kardeş gibidir. Bundan dolayı hem yazar, hem de araştırmacı kendi bilinç eksenlerinde yeni bir dünyayla karşımızda belirir. Bu yeni dünyada araştırmacının bakış açısı, yazarı arar ve sorgular. Her arayış ve sorgulama, görülmeyen veya gizli kalmış değerleri tekrardan diriltir. Bu çalışmada da, Reşat Nuri Güntekin’in eserlerinin arka planında yer alan özel yaşamı, belgeler ve bilgiler eşliğinde gün ışığına çıkarılır.

Reşat Nuri Güntekin, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının öncü sanatkârlarındandır. Narin ve zeki bir ruha sahip olan sanatçı, hem eserlerinde hem de özel yaşantısında bunu etrafına güçlü bir şekilde hissettirmiştir. Ancak sanatçı, eserle bütünleştiği noktalarda, kendi özel hayatını eserlerinin içerisinden ötelere sürgün etmiştir. Hep geri planda kalan yazarın özel hayatı, bu çalışmayla, belge ve bilgiler eşliğinde okuyucu ile paylaşılır.

“Ölümünün 50. Yılında Belgelerle Reşat Nuri Güntekin” adlı eser, “Ön söz” ve “Bibliyografya” haricinde beş ana bölümden oluşur.

M. Fatih Kanter, eserinin “Ön söz”ünde, (s.9–10) çalışma hakkında genel bir bilgi vererek, böyle bir çalışmanın yapılmasının nedenlerini açıklar. Aynı zamanda Reşat Nuri Güntekin’in Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatındaki yeri hakkında kısa bir bilgi verir. Araştırmacı, eserin genel dokusunu, “Reşat Nuri Güntekin’in ölümünün 50. yılında onun yaşamını belgeler, hatıralar ve mektuplara sinen yüzünü gün ışığına çıkartmaya çalıştığını” (s.9) belirtir.

Eserin birinci bölümü, “Reşat Nuri Güntekin’in Hayatı, Edebi Kişiliği, Mizacı ve Eserleri” (s.11–52) başlığı altında değerlendirilir. M. Fatih Kanter, bu bölümü kendi içinde dört alt başlığa ayırır. Bu başlıklardan ilki “Reşat Nuri Güntekin’in Hayatı” (s.13–25) adını taşır.

Reşat Nuri Güntekin’in, doğum tarihindeki bazı anlaşmazlıklara değinilen bu bölümde, M. Fatih Kanter, belgeler eşliğinde Reşat Nuri Güntekin’in doğum tarihini belirgin kılar. Rumi takvimden, miladi takvime çevrilirken hata yapıldığını belirleyen araştırmacı, belgeler ve bilgiler eşliğinde Reşat Nuri Güntekin’in doğum tarihinin 25 Kasım 1889 olduğunu belirtir. Yazarın doğum tarihinin bilgi ve belge eşliğinde okuyucuya sunulması, yazarın doğum tarihi hakkındaki tartışmaları tamamen ortadan kaldırmıştır. Aynı zamanda Maarif Teşkilatı’ndan alınan bilgi ve belgelere dayanılarak, yazarın asıl adının Mehmet Reşat olduğunu da tespit eden araştırmacı, bu çalışmanın ne kadar gerekli olduğunu bir defa daha kanıtlar. M. Fatih Kanter, yazarın hayatını belgeler eşliğinde sunarken teyzezadesi Ruşen

---

* Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi, ELAZIĞ.
Email: veyselsahin68@mynet.com.tr.

Eşref'in, Reşat Nuri Güntekin hakkındaki söylediği bilgi ve yazdığı belgelerden çokça istifade eder.

Yazarın ailesi ve çocukluğu ile bilgilerin verildiği bu kısımda, yazarın aldığı eğitim ve yaptığı görevler belgeler eşliğinde ortaya konulur. (s.20–21)

Birinci bölümün ikinci alt başlığında yazarın evrensel olarak yüzeye çıkışının bir ürününü olan “Edebi Kişiliği”ni ele alan Kanter, yazarın mizacının şekillenmesinde etkili olan kişi ve hususlar hakkında bilgiler verir. Dönemin önde gelen sanatçılarından “Ruşen Eşref, Yusuf Ziya Ortaç,” gibi şahısların, Reşat Nuri Güntekin hakkındaki görüşlerine yer veren M. Fatih Kanter, yazarın edebi kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan “Halid Ziya, Hamdullah Suphi” de değinir. Araştırmacı daha sonra yazarın edebi kişiliğini ve eserlerinin tarihi gelişimini göre sıralar. Eserler, hakkında genel bir bilgi verildikten sonra, eserlerinin dönem içindeki önemini vurgular. (s.30–31)

Birinci bölümün üçüncü alt başlığı yazarın “Mizacı” (s.33–37) başlığı adını taşımaktadır. Bu bölümde toplum ve insanlığın yaşama refleksi olan sanatçının mizacını ele alan araştırmacı, yazarın fiziki ve düşünsel portresini çizer. “Zekâsındaki kıvılcım çok küçük yaşlarında kendini göstermesi, onun ileride çok başarılı olacağını ispatı niteliğini taşır.” (s.33) Çocukluk dönemini “Küçüklüğümde fazla haşarı idim” (s.33) diye belirten Reşat Nuri, teyzesadesi Eşref Ünaydın'ın belgelerinden yararlanılarak yazarın kişiliğini ortaya koyar. Fiziki portresine de yer verilen Reşat Nuri,, “*Fiziksel görünümü itibariyle zayıf ve orta boylu olan Güntekin insan sevgisini genel prensip haline getirmiştir. Reşat Nuri Güntekin'in fiziksel tasvirine gelince 1.63 boyunda, orta yaşlardan itibaren kilosunu da hemen hemen 60–61 buğday tenli siyah gözlü kır saçlı, bıyıklı bir görünüme sahiptir.*” (s.35) şeklinde tasvir edilir. M. F. Kanter, belgeler ve bilgiler eşliğinde Reşat Nuri Güntekin'in mizacını, güler yüzlü, hoş sohbet ve dudağından sigarasını düşürmeyen bir edebiyatçı siması olarak belirtir.

Birinci bölümün son alt başlığı olan “Eserleri” (s.37–52) adlı kısmında Reşat Nuri Güntekin'in eserleri ilk basım yılı ve basım yerlerinden hareketle kronolojik biçimde sıralanır. Bu eserler: “Romanları” (s.37–42), “Hikâye Kitapları” (s.46), “Çeviri ve Uyarlamaları” (s.46) ve “Çeşitli Tercümeleri” (s.50) şeklinde alt başlıklara ayrılır. Araştırmacının, eserlerin ilk basım yılı ve ilk basım yerlerini titizlikle tespit etmesi, çalışmanın iyi bir belge toplama ve sentezleme sonucunda ortaya çıktığı göstermektedir

Eserin ikinci bölümü, “Reşat Nuri Güntekin'den Latin Alfabetiyle Yayımlayan İki Hikâye” (s.53–66) başlığı altında ele alınır. M. Fatih Kanter, Reşat Nuri Güntekin'in “Recm” ve “Gençlik ve Güzellik” adlı Osmanlıca ile yazılı iki hikâyesini tespit etmiş ve bu hikâyeleri Osmanlıcadan Türkiye Türkçesine aktarmıştır. (s.55–60) Daha önce Reşat Nuri ile ilgili yapılan çalışmalarda sıkça adından bahsedilen bu iki hikâyenin ilk defa bu kitapta Latin alfabesine aktarılması da dikkat çekicidir.

Eserin üçüncü bölümü “Reşat Nuri Güntekin'den Bir Hatıra” (s.67–69) başlığı altında ele alınır. Reşat Nuri'nin çocukluk hatıralarının hikâye şeklinde ele alındığı bu bölüm, sanatçının hayatı ve kimliğinin keşfedilmesini önemli ölçüde katkı sağlar. Reşat Nuri, içinde yaşadığı hal zamanından sıyrılarak “Yaş henüz beş buçuk. Çok erken bir sabah saatinde bir vapur güvertesinden ilk defa Çanakkale'ye”(s. 69) bakar. Reşat Nuri Güntekin'in çocukluk yıllarında etrafını algılama ve onu yorumlama biçimi “Birkaç Eski Hatıra”ya dönüşmesine neden olur. M. Fatih Kanter, yazarın belleğinde yer edinen çocukluk yıllarındaki yönelim ve kavrayışı da böylece ortaya koymuş olur.

M. Fatih Kanter, “Ailesi Reşat Nuri Güntekin'i Anlatıyor” (s.75–99) ana başlığının altında ise ilk önce Reşat Nuri Güntekin'in kızı Ela Hanıma yer verir. Bu bölümün ilk başlığı “Ela Güntekin” başlığını taşır. M. Fatih Kanter, “Ela Güntekin” (s.77)'in İstanbul'daki evinde bir röportaj yapar.(11.04.2005) Bu röportajda Ela Hanım, babası Reşat Nuri Güntekin'in hayatı hakkında bilgi verir ve babasının, eserlerine yansımayan yüzünü belirgin kılmaya

çalışır. Bir aile babası olarak, Reşat Nuri Güntekin'in bilinmeyen yönleri kızı tarafından tekrardan belleklerimizde canlandırılır. (s.77–89)

Fatih Kanter, Reşat Nuri Güntekin'in kızıyla yaptığı röportajın ardından Reşat Nuri Güntekin'in eşi Hadiye Güntekin'in (30.05.1954) tarihinde Sermet Sami Uysal'a Cumhuriyet Gazetesi'nde yaptığı bir röportajına yer verir. (s.91–96) Samet Sami Uysal bu röportajı telefonda yapmıştır. Fatih Kanter de bu belge niteliğindeki röportajı alarak, eserinin içine dâhil etmiştir. Hadiye Hanım ile Reşat Nuri Güntekin arasındaki yaşam birliği ve gelişimi bu belge ile bir defa daha hatırlatılarak, zihinlerimizde güzel bir hülya oluşması sağlanır. Tabii ki bu hülyalar içinde trajik durumları da tetikleyen etkiler vardır. “Son Kadınlar” (s.99–103) başlığını taşıyan belge de bu trajik durumları gün yüzüne çıkarır “Son Kadınlar” adlı belge, Necati Güngör tarafından Literatür Yayıncılık'ta 2002 yılında yayınlanmıştır. Bu belgede, Reşat Nuri Güntekin'in hayatı ve yaşamış olduğu önemli olaylar kısa bilgi niteliğinde Hadiye Hanım'ın ağzından aktarılır.

Bu bölümde belgeler ve bilgiler eşliğinde Reşat Nuri Güntekin'in eserlerinin ötelinde yaşadığı olay, hatıralar ve anımsamalar, belgeler eşliğinde tekrardan okuyucunun belleğine kazınır.

Eserin bir diğer önemli bölümü ve eserin ana omurgasını oluşturan “Madalyonun Ters Tarafına Yansıyan Reşat Nuri Güntekin” (s.105–188) adlı başlıktır. Bu bölüm de kendi içinde dört alt başlık altında ele alınmıştır.

Bu alt başlıklardan ilki “Belgeler” (s.105–162) adını taşımaktadır. M. Fatih Kanter, bu kısımda yazarla ilgili olan belgeleri bir sıra bütünlüğünde ele alır. Bu bölümde:

Nüfus kayıt örneği, maaş tahsiline ait hüviyet ilmühaberleri, Maarif Vekilliği'nden alınmış atama ilmühaberleri, hizmet cetveli, maaş bordrosu, yurt dışında aldığı sertifikalar, milletvekilliği dönemine ait belgeler, tayin belgeleri, muayene raporları, Türk Dil Kurumu'ndaki yönetim kurulunun üyelerine ait belgeler bulunmaktadır. M. Fatih Kanter, bu belgeleri tek tek elden geçirerek bir düzen içinde esere dâhil etmiştir.

M. Fatih Kanter'in bu bölümde önemli tespitlerinden birisi, “Belge: 35” adını taşıyan “Ripka İfşa Ediyor...” adlı belgenin tür ve içerik tespitidir. (s.139). 1949 yılında Ulus Gazetesi'nde tefrika edilen bu eser, bir çeviridir. Ancak daha önce Reşat Nuri Güntekin üzerinde yapılmış bazı çalışmalarda: Muzaffer Uyguner'in “Reşat Nuri Güntekin'in Hayatı Sanatı Eserleri, Varlık Yay. Ankara.” adlı eserinde Reşat Nuri Güntekin basılmamış romanı olarak adlandırır. Yine İbrahim Zeki Burdurlu'nun, “Reşat Nuri Güntekin” adlı çalışmasında “kendi yazdığı (basılmamış olan romanı) olarak değerlendirir. M. Fatih Kanter ise “Belge: 35” yola çıkarak, “Ripka İfşa Ediyor...” adlı eserin, Reşat Nuri'nin yayınlanmamış bir romanı değil, bir çevirisi olduğunu belirtir. Bu tespit, çalışmanın ne kadar gerekli ve isabetli olduğunu da bize kanıtlar.

“Madalyonun Ters Tarafına Yansıyan Reşat Nuri Güntekin” ana başlığının bir diğer alt başlığı “Reşat Nuri Güntekin'in Not Defteri “ (s.163–174) adını taşır.”

Kanter, eserinin bu kısmında Reşat Nuri Güntekin'in 1955 yılına ait bir not defterini ayrıntıları ile ele alır. Reşat Nuri'nin el yazısı ile işlenmiş olan not defteri, yazarın hayatını, psikolojisini deşifre eden bir belge niteliğindedir. Not defterinde, matematiksel işlemler, özel isimler, mutfak masrafı karalamaları, güzel sözler, bazı eserlerinin isimleri yer alır. Özellikle 172–173 sayfalarda yer alan belgeler çok ilginçtir. Hayata tutunmak için kalemle çizilen siyah beyaz bu dünya, kendisinden sonra araştırmacılar için önemli bir belge niteliğindedir

M. Fatih Kanter, “Reşat Nuri Güntekin'den Eşine Telgraflar” (s.175–176) adlı başlık altında, yazarın eşine “Mersin, Adana, Adapazarı, Ankara, Paris” gibi yerlerden gönderdiği belge niteliğindeki telgraf örneklerini sunmuştur.

“Yazar Notu (s.189–222) adındaki kısımda ise M. Fatih Kanter, Reşat Nuri Güntekin'in eşine yazdığı bazı mektupları Osmanlıca'dan Türkiye Türkçesi'ne aktarır. Böylece bir döneme damgasını vurmuş önemli bir şahsiyetin; eşim, sevgilim ve can yoldaşım

diyerek, Hadiye Hanım'a yazdığı mektuplar okurlarla ile paylaşılmış olur. Reşat Nuri ile eşi Hadiye Hanım arasındaki ilişki "Madalyonun ters yüzünü" "tamamen aydınlatacak niteliktedir. "Bir danecik Hadiyem" (s.195) "Seni her dakika hatırlıyorum. Daima beraber gibiyiz. Bu seyahat geçen yaz başı yaptığım mayıs seyahatinden bambaşka bundan sonraki posta ile uzun bir mektubu alacaksın. Annelerimize, Emine ve Nureddin çocuklarımıza sevgiler, selamlar. Sevgili gözlerinden tekrar tekrar öperek sıhhatine dua ederim. Reşat" (s.197) diyerek eşine seslenen Reşat Nuri, eşine karşı duyduğu sevgiyi yazıyla ölümsüz kılar.

"Fotoğraflar ile Reşat Nuri Güntekin" (s.223–232) adlı kısımda ise yazarın yakın arkadaşlarıyla fotoğraflarının yanında, akrabaları ve öğretmenlik yıllarına ait fotoğraflar bulunmaktadır.

Son olarak, "Bibliyografya" başlığı altında M. Fatih Kanter, yazarın hayatı ve eserleri üzerinde yapılmış kitap, doktora ve yüksek lisans tezi, makaleler ve yazıları, tarih sırasına göre vererek, Reşat Nuri Güntekin'in bibliyografyasını günceller.

Eser, gerek içeriği gerekse ele aldığı konu açısından Türk Edebiyatı'na önemli bir hizmet niteliğindedir. M.Fatih Kanter'i böyle güzel bir çalışma yaptığı için, İnkılâp Yayınevi'ni de böyle bir çalışmaya destek verdiği için kutluyorum.

